

ความชุกของการดื่มสุรา การใช้พีชกระท่อม และการใช้ 4x100 กรณีศึกษา: พื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และวิเคราะห์ความชุกของการใช้สารเหล่านี้ ของประชากรไทยจากฐานข้อมูลitudinal

ดาริกา ไสงาม, อลัน ก็เตอร์, วลัยลักษณ์ จิตพิบูลย์ สาขาวิชาระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความชุก แบบแผนและผลกระทบจากการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้พีชกระท่อมและ 4x100 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) วิเคราะห์ข้อมูลitudinal เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พีชกระท่อม การใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นในเยาวชนไทย ปี 2550 2552 2558 และ 2561 3) วิเคราะห์ข้อมูลitudinal เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พีชกระท่อมและ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นของประชากรไทย ปี 2546, 2550, 2554, 2559 และ 2562

วิธีการศึกษา 1) การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตพฤติกรรมในกลุ่มผู้ใช้กระท่อม 4x100 และกลุ่มที่ดื่มสุรา 2) การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาแบบแผน ความชุก และผลกระทบต่อสุขภาพจากการดื่มสุรา การใช้พีชกระท่อม และการใช้ 4x100 3) วิเคราะห์ข้อมูลitudinal โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย 4) วิเคราะห์ข้อมูลitudinalโครงการสำรวจคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อประมาณการจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด

ผลการศึกษา

1) แบบแผนและผลกระทบจากการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้พีชกระท่อมและ 4x100 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้ใช้กระท่อมแบบพื้นบ้านในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มักใช้ใบสดนำมาเคี้ยวแล้วคายขานทิ้งหรือเคี้ยวแล้วกลืนทิ้งไป บางรายที่ไม่อยากเคี้ยวก็นำใบสดไปต้มเป็นชาแล้วดื่ม ผลกระทบจากการใช้กระท่อม ได้แก่ อาการเมากระท่อม อาการติดและขาดกระท่อม อาการท้องผูก กลัวฝน เบื่ออาหาร ผู้ใช้กระท่อมบางรายทำงานเกินกำลังอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว ผู้ใช้กระท่อมมานาน ส่วนใหญ่มักไม่ดื่มสุราโดยให้เหตุผลว่า *กระท่อมกับเหล้าไม่เข้ากัน* หากดื่มจะมีอาการมึนหัว คลื่นไส้ อาเจียน บางรายเพียงแค่นี้ก็เลิกกระท่อมก็มีอาการเหม็น ทนไม่ได้กับกลิ่นสุรา หรือดื่มเพียงนิดเดียวก็เมาแล้ว ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมบางส่วนมีความเชื่อว่า คนที่ใช้กระท่อมจะมีภาวะเลือดขึ้น ดังนั้นเมื่อใช้กระท่อมแล้วต้องดื่มสุราหรือขาดเหล้าเพื่อให้แอลกอฮอล์ไปล้างสารตกค้างจากกระท่อม หรือบางรายดื่มสุราเพราะอยากดื่มไม่ได้เกี่ยวกับความเชื่อ หรือไม่ได้ใช้กระท่อมเป็นสารหลักอยู่แล้ว

การใช้ 4x100 หรือน้ำท่อม พบมากที่สุดในกลุ่มเยาวชน ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้ครั้งแรกเพราะอยากลอง เพื่อการทำงานและใช้เพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายและสังสรรค์ บางรายใช้เพื่อทดแทนสารเสพติดหลักในวันที่ไม่ได้ใช้สารดังกล่าว เช่น ยาบ้า ไอซ์ และกัญชา ผลกระทบจากการใช้ 4x100 ได้แก่ อาการติดและอาการขาดหรืออาการลงแดง ได้แก่ ปวดเมื่อย หงุดหงิด ไม่สบาย หนาวสั่น จาม ไอ เหมือนเป็นไข้หวัด อาการเมาน้ำท่อม ได้แก่ คลื่นไส้ พะอืดพะอม ง่วงซึม อ่อนเพลีย เยาวชนที่ใช้น้ำต้มใบกระท่อมหรือ 4x100 ในชุมชนมักบอกว่าคนกินน้ำท่อมไม่กินเหล้า ซึ่งผู้ใช้ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เมื่อใช้ 4x100 ได้ระยะหนึ่งจะรู้สึกขี้เกียจแล้ว เมื่อได้กลิ่นสุราจะรู้สึกเหม็น บางรายดื่มเพียงเล็กน้อยก็มีอาการเมา ซึ่งอาการดังกล่าวคล้ายกับคนที่ใช้กระท่อมแบบพื้นบ้าน ส่วนใหญ่บอกว่า *“เหล้าไม่เข้ากับท่อม กินแล้วเมา มึนหัว พอกินน้ำท่อม ไปกินเบียร์แล้วจะอ้วก”* หรือบางรายบอกว่า *“เวลากินเหล้าเมาเร็ว กินประมาณ 1-2 แก้วเมาแล้ว”* *“เห็นเหล้าแล้วไม่หรรอย เหม็นเหล้า”* ในขณะที่บางรายบอกว่าถ้าไม่มีน้ำท่อมใช้ก็จะดื่มเหล้า เบียร์ ทดแทน ส่วนผู้ใช้ 4x100 และดื่มสุรา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ 4x100 เป็นสารหลัก แต่สารหลักที่ใช้ได้แก่ ยาบ้า ไอซ์ กัญชา สุรา เป็นต้น

2) การศึกษาความชุกของการดื่มสุรา การใช้พีชกระท่อม และการใช้ 4x100 (กลุ่มตัวอย่าง 435 คน)

ความชุกของการดื่มสุรา

กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งที่บอกว่าไม่เคยดื่มสุราเลย คิดเป็นร้อยละ 59.3 ดื่มภายใน 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 32.9 ในจำนวนผู้ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา มีจำนวน 159 คน ในจำนวนนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.6 ผู้ใช้กระท่อมเป็นประจำมีอัตราการสูบบุหรี่มากกว่าทุกกลุ่ม (ร้อยละ 81.6) กลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำมีอัตราการดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมาสูงกว่าทุกกลุ่ม (ร้อยละ 42.3 และ 39.7 ตามลำดับ) ผู้ใช้กระท่อมประจำและดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 67.4 เป็นผู้ที่ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไปซึ่งมีความถี่ของการดื่มสูงกว่าทุกกลุ่ม ส่วนผู้ใช้ 4x100 เป็นประจำ สูบบุหรี่ทุกคน กลุ่มที่เคยใช้ 4x100 มีอัตราการดื่มสุราสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ใช้ครั้งคราว และกลุ่มที่ไม่ใช้ 4x100 (ร้อยละ 75.0, 41.2 และ 39.8 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการดื่มใน 30 วัน กลุ่มที่เคยใช้ 4x100 มีอัตราการดื่มสุราสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ใช้ครั้งคราว และกลุ่มที่ไม่ใช้ 4x100 (ร้อยละ 41.2, 62.5 และ 36.8 ตามลำดับ)

ข้อมูลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่รายงานว่าตนเองมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง คิดเป็นร้อยละ 71.5 มีโรคประจำตัว/เจ็บป่วยเรื้อรัง คิดเป็นร้อยละ 28.5 กลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำ รายงานว่ามีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงดีมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กระท่อม (ร้อยละ 55.0 และ 33.1 ตามลำดับ) จากการเก็บข้อมูลจากแฟ้มประวัติผู้ป่วยจากโรงพยาบาลชุมชนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 435 รายย้อนหลัง 4 ปี พบว่า 75 ราย (ร้อยละ 17.2) ไม่เคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเลย กลุ่มตัวอย่าง 109 ราย (ร้อยละ 25.1) มีแฟ้มประวัติแต่ไม่มีข้อมูล และ 251 ราย (ร้อยละ 57.7) มีประวัติเข้ารับการรักษาอาการเจ็บป่วย กลุ่มที่ใช้กระท่อมประจำมีภาวะโรคเรื้อรังมากกว่ากลุ่มที่ดื่มสุรา กลุ่มที่ไม่ใช้กระท่อมและไม่ดื่มสุรา โดยเฉพาะโรคเบาหวาน ความดันและไตวาย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะต้องไปหาข้อมูลในประเด็นนี้เพิ่มว่ากลุ่มดังกล่าวใช้กระท่อมก่อนหรือหลังการมีภาวะของโรคต่าง ๆ นี้ ในขณะที่อาการเจ็บป่วยโดยทั่วไป เช่น อุบัติเหตุ พบมากที่สุดในกลุ่มที่ดื่มสุรา ส่วนอาการเจ็บป่วยต่างๆ กลุ่มที่ใช้กระท่อมอย่างเดียว ไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ไม่ใช้กระท่อมและไม่ดื่มสุรา กลุ่มที่ดื่มสุราและกลุ่มที่ดื่มทั้งสุราและใช้กระท่อม

ในขณะที่ข้อมูลทุติยภูมิทั้งสองแหล่ง พบว่า ผู้ดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา มีอัตราการใช้กระท่อมน้อยมาก ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมมีอัตราการดื่มสุราค่อนข้างสูง เมื่อดูความสัมพันธ์ของการใช้สารเหล่านี้ในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนที่ดื่มสุรามีความเสี่ยงที่จะใช้กระท่อมและ 4x100 ประมาณ 8 เท่า เมื่อเทียบกับคนไม่ดื่ม ในขณะที่นักเรียนที่ใช้กระท่อมและ 4x100 มีอัตราความเสี่ยงที่จะดื่มสุราประมาณ 4 เท่า เมื่อเทียบกับคนที่ไม่ใช้สารอะไรเลย (ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ปี 2561)

สรุป ผู้ใช้กระท่อมเป็นประจำหรือใช้ทุกวันและใช้มานานจนติดมักไม่ค่อยดื่มสุรา เช่นเดียวกับเยาวชนที่ใช้ 4x100 ทุกวันและติดน้ำหอม ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมและ 4x100 ที่ดื่มสุราเป็นประจำ พบว่า ส่วนหนึ่งเป็นความเชื่อที่ว่าสุราจะช่วยล้างพิษกระท่อม ช่วยทำให้เลือดสูบฉีดดีขึ้นเลือดไม่แข็งตัว อีกส่วนไม่ได้ใช้กระท่อมและ 4x100 เป็นสารหลัก หรือใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ มาก่อน แล้วจึงมาใช้กระท่อมร่วมด้วย อีกส่วนหนึ่งต้องการเลิกกระท่อมและ 4x100 จึงหันมาใช้สุราทดแทน ข้อมูลเชิงคุณภาพค่อนข้างต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณที่พบว่ากลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำมีอัตราการดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมาสูงกว่าทุกกลุ่ม อีกทั้งผู้ใช้กระท่อมประจำและดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 67.4 เป็นผู้ที่ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไปซึ่งมีความถี่ของการดื่มสูงกว่าทุกกลุ่ม

คำสำคัญ สุรา กระท่อม 4x100

บทนำ

ผลกระทบจากการดื่มสุรามีข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์มากมายที่แสดงให้เห็นว่า สุรามีผลกระทบในทุกมิติทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลต่อผู้ดื่ม ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม และหากดื่มสุราร่วมกับการใช้สารอื่นด้วยผลกระทบจะยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการดื่มสุราร่วมกับการสูบบุหรี่ในเยาวชนชายจะเพิ่มความเสี่ยงถึง 7 เท่าที่จะมีพฤติกรรมกรรมการใช้สารเสพติดชนิดอื่นๆ และเพิ่มความเสี่ยง 9 เท่า ที่จะมีการทะเลาะวิวาท ชกต่อย ตบตี มีความเสี่ยง 3 เท่าที่จะมีอาการซึมเศร้า เมื่อเปรียบเทียบกับเพศหญิง [1]

แม้ว่าอัตราการดื่มของประชากรในภาคใต้จะน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ แต่กลับพบว่าอัตราการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะพืชรกระท่อม พบมากที่สุดในพื้นที่ภาคใต้ จากการสำรวจของปี 2559 พบว่า อัตราความชุกของประชากรที่เคยใช้พืชรกระท่อมในชีวิต (9.78 แสนคนหรืออัตรา 141.99 ต่อพันคน) รวมทั้งยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันหรือ 30 วันก่อนการสำรวจ (5.25 แสนคนหรืออัตรา 76.26 ต่อพันคน) และจำนวนผู้ที่ใช้อย่างน้อย 20 วันใน 30 วันก่อนการสำรวจ (2.17 แสนคนหรืออัตรา 31.57 ต่อพันคน) ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นผู้ใช้ประจำหรือติดพืชรกระท่อมสูงที่สุด เช่นเดียวกับ 4x100 ประชากรที่ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ (3.14 แสนคนหรืออัตรา 84.52 ต่อพันคน) ในจำนวนนี้ มีประชากร 1.81 แสนคนหรืออัตรา 26.42 ต่อพันคน ยังคงใช้น้ำต้มใบกระท่อมในหนึ่งปีที่ผ่านมา และ 1.29 แสนคนใช้ใน 30 วันที่ผ่านมา [2]

จากการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการดื่มสุราและใช้สารเสพติดของเยาวชนอเมริกาตั้งแต่ปี 2013-2016 พบว่าการดื่มสุราใน 1 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ เช่นเดียวกับการใช้กัญชา [3] ในขณะที่การเพิ่มอายุขั้นต่ำที่กฎหมายอนุญาตให้เยาวชนอเมริกาดื่มสุรานั้นพบว่าการดื่มสุราลดลง แต่อัตราการใช้กัญชาของเยาวชนกลับเพิ่มขึ้น [4] บางรัฐของอเมริกาที่กัญชากฎหมาย พบว่า แนวโน้มของการดื่มสุราลดลง ซึ่งเป็นธรรมชาติของผู้ใช้ยา เมื่อมีสารชนิดใดชนิดหนึ่งมาแทนที่ การใช้สารอีกชนิดก็จะลดลง ดังนั้นถ้าจะมีอีกหลายรัฐอนุญาตให้ใช้กัญชาอย่างเสรี ผู้ติดเหล้าทั้งหลายก็อาจจะเปลี่ยนจากการดื่มสุรามาสูบกัญชาแทน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ว่าผลกระทบต่างๆจากสุรานั้น รุนแรงกว่าการใช้กัญชาอย่างชัดเจน ในปี 2013 ประชากรของอเมริกาเป็นผู้ติดสุราประมาณ 7.9 ล้านคน ติดกัญชา 2.8 ล้านคน และสุราเป็นสาเหตุของอาชญากรรมและความรุนแรงมากกว่า 10 เท่าเมื่อเทียบกับการใช้กัญชา แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายของกัญชาจะทำให้การใช้เพิ่มขึ้นหรือไม่ หรือการใช้สุราจะลดลง [5]

เช่นเดียวกันกับกรณีของประเทศไทย ประเด็นการลดทอนความเป็นอาชญากรรมของพืชรกระท่อม ได้มีการถกเถียงกันมาตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงเวลา ณ ปัจจุบันนี้ที่อัตราการใช้พืชรกระท่อมรวมทั้งน้ำต้มใบกระท่อมผสมสารชนิดอื่นของเยาวชนกลายเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ และกังวลใจ ซึ่งหลายภาคส่วนคิดว่าเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องรีบแก้ไข นักวิชาการบางส่วนและนักกฎหมาย รวมทั้งฝ่ายนโยบายพยายามผลักดันให้พืชรกระท่อมถูกกฎหมาย แต่หลายฝ่ายยังไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าการใช้น้ำต้มใบกระท่อมผสมสารชนิดอื่นหรือ 4x100 คือประตูด่านแรกที่จะนำพาเยาวชนเข้าถึงยาเสพติดชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะสารเสพติดถูกกฎหมายอย่างสุราและยาสูบ

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้ใช้กระท่อมแบบพื้นบ้านเป็นประจำที่ใช้ทุกวันมักเป็นผู้ที่ไม่ดื่มสุรา และให้เหตุผลว่า หากดื่มสุราจะทำให้มีอาการเมามากกว่าคนปกติ แม้ดื่มเพียงนิดเดียวก็ทำให้มีอาการเมาแบบหัวราน้ำ คลื่นไส้ อาเจียน บางรายแม้ไม่ได้ดื่มแต่ได้กลิ่นสุราก็มีอาการเวียนหัว คลื่นไส้ เหม็นกลิ่นเหล้า [6] การศึกษารังนี้จะเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถช่วยอธิบายได้ว่าหากในอนาคตกฎหมายพืชรกระท่อมได้ปรับลดทอนความเป็นอาชญากรรม และ

อนุญาตให้ใช้แบบพื้นบ้านและหม้อพื้นบ้านสามารถใช้ได้นั้น อัตราการใช้พืชกระท่อมจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นและมีผลต่อการลดหรือเพิ่มการใช้สุราหรือไม่

จากการทบทวนเอกสารที่ผ่านมาพบว่านักดื่มส่วนใหญ่มักดื่มสุราร่วมกับการสูบบุหรี่ แต่การดื่มสุราร่วมกับการใช้กระท่อมและสารเสพติดอื่นนั้นข้อมูลยังมีค่อนข้างจำกัด รวมทั้งขนาดของปัญหาและผลกระทบ การศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะทำการสำรวจอัตราความชุกและแผนการดื่มสุราร่วมกับการใช้พืชกระท่อมและ 4x100 ยังใช้ข้อมูลitudinal จากโครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2550, 2552, 2558 และ 2561 และโครงการสำรวจคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อประมาณการจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดปี 2546, 2550, 2554, 2559 และ 2562 มาวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้มีความเข้าใจแบบแผนการดื่มสุราร่วมกับการใช้พืชกระท่อม สารเสพติดชนิดอื่น และผลกระทบต่อสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความชุก แบบแผนและผลกระทบจากการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้พืชกระท่อมและ 4x100 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. วิเคราะห์ข้อมูลitudinal เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พืชกระท่อม การใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นในเยาวชนไทย ปี 2550 2552 2558 และ 2561
3. วิเคราะห์ข้อมูลitudinal เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พืชกระท่อมและ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นของประชากรไทย ปี 2546, 2550, 2554, 2559 และ 2562

ระเบียบวิธีวิจัย

1) การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตพฤติกรรมในกลุ่มผู้ใช้กระท่อม 4x100 และกลุ่มที่ดื่มสุราพื้นที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ 6 หมู่บ้าน ในตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลพืชกระท่อมพื้นที่นำร่อง ดำเนินงานโดยสถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด (สพส.) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี snowball sampling technique (แนะนำปากต่อปาก) โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวก ในการนำนักวิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 50 คน ประกอบด้วย

- เพศชาย อายุ 15 ปีขึ้นไป ยินดีเข้าร่วมโครงการและให้ข้อมูล
- เป็นผู้ใช้พืชกระท่อมแบบพื้นบ้าน
- เป็นผู้ใช้ 4x100
- เป็นผู้ดื่มสุรา
- ผู้ที่ใช้กระท่อมร่วมกับการดื่มสุรา และผู้ใช้ 4x100 ร่วมกับการดื่มสุรา

ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านยางอุง ตำบลน้ำพุ ในการดำเนินการประสานงานกับอสม. ในชุมชนที่รู้จักคนกินกระท่อมแบบพื้นบ้าน เยาวชนที่ใช้ 4x100 คนที่ดื่มสุรา และพานักวิจัยไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่บ้าน หรือที่ทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดยินดีเข้าร่วมโครงการและให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ โดยนักวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ใช้เวลาประมาณ 40 นาที – 1 ชั่วโมง

การบันทึกเสียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยไม่ได้มีการระบุชื่อว่าเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ และการถอดเทปไม่มีการระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูล เป็นเพียงการสรุปข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ในการเขียนรายงานหากมีการอ้างอิงประโยคคำพูดจากผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยใช้ชื่อสมมติ

ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่

- ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- แบบแผนการดื่มสุราร่วมกับการใช้พีชกระท่อม
- แบบแผนการดื่มสุราร่วมกับการใช้ 4x100
- ผลกระทบในทรมิตติจากการดื่มสุราร่วมกับกระท่อมและร่วมกับการใช้สารชนิดต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิค Content analysis และ case report

2) การศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (cross-sectional study) เพื่อศึกษาแบบแผน ความชุก ความสัมพันธ์ และผลกระทบต่อสุขภาพจากการดื่มสุรา การใช้พีชกระท่อม และการใช้ 4x100 ประชากรศึกษา คือ กลุ่มเยาวชนและประชาชนเพศชายที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปและยินดีเข้าร่วมโครงการ ผู้วิจัยนำรายชื่อของประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำพุจาก รพ.สต.บ้านยางอุง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (random sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดความน่าจะเป็นให้เป็นสัดส่วนกับขนาด (probability proportional to size) ขนาดตัวอย่าง คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรการคิดขนาดตัวอย่างสำหรับการสำรวจประชากร โดยกำหนดค่า $p = 0.5$ (สัดส่วนของประชากรที่ใช้กระท่อมหรือใช้ 4x100) เนื่องจากไม่ทราบค่าที่แท้จริง จึงใช้ค่า 0.5 เพื่อให้ได้ตัวอย่างจำนวนมากที่สุด จำนวนประชากรในตำบลน้ำพุทั้งหมดจำนวน 4,558 คน มีอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 3,650 คน ขนาดตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 435 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- แบบแผนการใช้กระท่อม
- แบบแผนการใช้ 4x100
- แบบวัดอาการติดกระท่อมและแบบวัดอาการขาดกระท่อม (เครื่องมือ KDS และ KWS)
- แบบแผนการใช้กระท่อมและสารเสพติดของสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิด
- แบบแผนการดื่มสุรา
- ข้อมูลสุขภาพ
- ที่ศนคติที่มีต่อกระท่อม

แบบสอบถามทั้งฉบับได้นำไปทดสอบความเข้าใจของเนื้อหาในกลุ่มผู้ใช้และไม่ใช้กระท่อม จำนวน 20 ราย ในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนำมาปรับแก้ภาษาให้กระชับและเข้าใจง่าย ก่อนที่จะนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 20-30 นาที

ศึกษาข้อมูลจากแฟ้มประวัติการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์โรงพยาบาลบ้านนาสาร เพื่อศึกษาข้อมูลจากแฟ้มประวัติการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่างย้อนหลัง 3 ปี ข้อมูลการเจ็บป่วยทั่วไปและการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง

3) วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ในนักเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2550, 2552, 2558 และ 2561 ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุราร่วมกับการใช้พีชกระท่อม สารเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงในเยาวชนไทย ใช้ข้อมูลปี 2550, 2552, 2558 และ 2561 ประกอบด้วยตัวแปรในหมวดข้อมูลทั่วไปของนักเรียน หมวดประสบการณ์การสูบบุหรี่ หมวดประสบการณ์การดื่มสุรา และหมวดประสบการณ์การใช้สารเสพติด

4) วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิโครงการสำรวจคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อประมาณการจำนวนประชากรที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดปี 2546, 2550, 2554, 2559 และ 2562 โดยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรมสำรวจประสบการณ์การใช้สารเสพติดชนิดต่างๆ ในประชากรอายุ 12-65 ปีทั่วประเทศ ซึ่งเป็นชุดข้อมูลที่บันทึกในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจ โดยใช้ตัวแปรการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติด

ผลการศึกษา

1. อัตราความชุก แบบแผนและผลกระทบจากการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้พีชกระท่อมและ 4x100 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาแบบแผนการใช้พีชกระท่อม พบว่า ผู้ใช้กระท่อมแบบพื้นบ้านในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มักใช้ใบสดนำมาเคี้ยวแล้วคายขานทิ้งหรือเคี้ยวแล้วกลืนทิ้งไป คนที่กลืนทิ้งไปให้เหตุผลว่า “กินกระท่อมเคี้ยวแล้วกลืนทิ้งไป ถ้าคายฤทธิ์จะน้อยแล้วใช้เปลือง” บางรายที่ไม่อยากเคี้ยวก็นำใบสดไปต้มเป็นชาแล้วดื่ม ปริมาณที่ใช้ต่อครั้งตั้งแต่ครึ่งใบถึง 5 ใบต่อคำ ปริมาณที่ใช้ต่อวันประมาณ 1-100 ใบ บางรายใช้ทั้งต้มดื่มแบบชาและเคี้ยวใบสด ส่วนใหญ่ผู้ใช้กระท่อมมักสูบบุหรี่ร่วมด้วย กระท่อม 1 คำ (2-4 ใบ) มีฤทธิ์อยู่ได้นานประมาณ 1-4 ชั่วโมง ผู้ใช้กระท่อมส่วนมากใช้ก่อนการทำงาน บางรายใช้ทั้งวัน บางรายใช้เป็นมือ ๆ ตามช่วงเวลา เช่น ช่วงเช้าและเย็น

ส่วนผลกระทบจากการใช้กระท่อม ได้แก่ อาการเมากระท่อม อาการติดและขาดกระท่อม อาการท้องผูก กล้ามเนื้อ เบื่ออาหาร คนใช้กระท่อมบางรายทำงานเกินกำลังอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว

ผู้ใช้กระท่อมมานาน ส่วนใหญ่ไม่ดื่มสุราโดยให้เหตุผลว่า *กระท่อมกับเหล้าไม่เข้ากัน* หากดื่มจะมีอาการมึนหัว คลื่นไส้ อาเจียน บางรายเพียงแค่นี้ก็เลิกดื่มกระท่อมก็มีอาการเหม็น ทนไม่ได้กับกลิ่นสุรา บางรายดื่มเพียงนิดเดียวก็เมาแล้ว ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมบางส่วนมีความเชื่อว่า คนที่ใช้กระท่อมจะมีภาวะเลือดข้น ดังนั้นเมื่อใช้กระท่อมแล้วต้องดื่มสุราหรือยาต้องเหล้าเพื่อให้แอลกอฮอล์ไปล้างสารตกค้างจากกระท่อม หรือบางรายดื่มสุราเพราะอยากดื่มไม่ได้เกี่ยวกับความเชื่อ หรือไม่ได้ใช้กระท่อมเป็นสารหลักอยู่แล้ว ผู้ใช้กระท่อมที่ดื่มสุรา พบว่า แม้จะใช้กระท่อมแทบทุกวัน แต่ก็ยังดื่มสุราอยู่แทบทุกวันเช่นเดียวกัน

ส่วนแบบแผนการใช้ 4x100 พบว่า การใช้ 4x100 ในพื้นที่ศึกษานี้พบการใช้มากที่สุดในกลุ่มเยาวชน ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้ครั้งแรกเพราะอยากลอง เพื่อการทำงานและใช้เพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายและสังสรรค์ บางรายใช้เพื่อทดแทนสารเสพติดหลักในวันที่ไม่ได้ใช้สารดังกล่าว เช่น ยาบ้า และกัญชา วิธีการปรุงน้ำกระท่อมโดยทั่วไปไม่แตกต่างกันมากนัก นำใบกระท่อมสดประมาณ 20-50 ใบ ในการต้มต่อครั้ง (ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้ว่าต้องการความเข้มข้นมากน้อยแค่ไหน) ปริมาณน้ำที่ใช้ต้มประมาณ 2 ลิตร เคี้ยวให้เหลือประมาณ 1-1.5 ลิตร ใช้เวลาในการต้ม 15-30 นาที ส่วนผสมของน้ำต้มได้แก่ น้ำต้มใบกระท่อมประมาณ 1 ลิตร โด๊ป 1 ลิตร ยาแก้ไอ 4 ฝา ช่วงหลังยาแก้ไอมีราคา

แพลงเวาชนบางส่วนจึงใช้ขามะนาวหรือบ๊วยแทน หลังจากที่ใช้ 4x100 แล้ว รู้สึกมีแรงทำงาน อยากทำงานและสู้งาน ลดอาการปวดเมื่อย สบายตัว ผ่อนคลาย คลายเครียด สดชื่น กระชุ่มกระชวย อาการดังก้าวเกิดขึ้นภายในเวลา 10-20 นาทีหลังจากที่ใช้ น้ำหอมที่ใช้ต่อครั้งมีฤทธิ์อยู่ได้นานประมาณ 1-6 ชั่วโมง

ผลกระทบจากการใช้ 4x100 ได้แก่ อาการติดและอาการขาด 4x100 หรืออาการลงแดง ได้แก่ ปวดเมื่อย หงุดหงิด ไม่สบาย หนาวสั่น ปวดเมื่อย จาม ไอ เหมือนเป็นไข้หวัด อาการเมาน้ำหอม ได้แก่ คลื่นไส้ พะอืดพะอม ง่วงซึม อ่อนเพลีย

เยาวชนที่ใช้น้ำต้มใบกระท่อมหรือ 4x100 ในชุมชนมักบอกว่าคนกินน้ำหอมไม่กินเหล้า ซึ่งผู้ใช้ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เมื่อใช้ 4x100 ได้ระยะหนึ่งจนรู้สึกว่าได้แล้ว เมื่อได้กลิ่นสุราจะรู้สึกเหม็น บางรายดื่มเพียงเล็กน้อยก็มีอาการเมา ซึ่งอาการดังก้าวคล้ายกับคนที่ใช้กระท่อมแบบพื้นบ้าน ส่วนใหญ่บอกว่า “เหล้าไม่เข้ากับหอม กินแล้วเมาเหม็นหัว พอกินน้ำหอม ไปกินเบียร์แล้วจะอ้วก” หรือบางรายบอกว่า “เวลากินเหล้าเมาเร็ว กินประมาณ 1-2 แก้วเมาแล้ว” “เห็นเหล้าแล้วไม่หรรอย เหม็นเหล้า” ในขณะที่บางรายบอกว่าถ้าไม่มีน้ำหอมใช้ก็จะดื่มเหล้า เบียร์ ทดแทน

ส่วนผู้ใช้ 4x100 และดื่มสุรา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ 4x100 เป็นสารหลัก แต่สารหลักที่ใช้ได้แก่ ยาบ้า ไอซ์ กัญชา สุรา เป็นต้น

จากการศึกษาความชุกของการดื่มสุรา การใช้พืชกระท่อม และการใช้ 4x100 กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาเชิงสำรวจภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาแบบแผน ความชุก ความสัมพันธ์ และผลกระทบต่อสุขภาพจากการดื่มสุรา การใช้พืชกระท่อม และการใช้ 4x100 ประชากรศึกษา คือ กลุ่มเยาวชนและประชาชนเพศชายที่อาศัยอยู่ในตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 435 ราย เป็นเพศชายทั้งหมด และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 54.9 และ 19.5 ตามลำดับ) กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 5.3)

แบบแผนการใช้พืชกระท่อม

ใน 3 เดือนที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างใช้กระท่อมบ่อยเพียงไร พบว่า กลุ่มที่ใช้ประจำ หมายถึงใช้กระท่อมทุกวัน มีจำนวน 239 คน (ร้อยละ 54.9) ใช้ครั้งคราว จำนวน 36 คน (ร้อยละ 8.3) เคยใช้แต่ปัจจุบันหยุดแล้ว จำนวน 18 คน (ร้อยละ 4.1) ไม่ใช้กระท่อม 142 คน (ร้อยละ 32.6) อายุเฉลี่ยของผู้ใช้กระท่อมในแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก กลุ่มผู้ใช้กระท่อมเป็นประจำส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรรม และเริ่มใช้กระท่อมครั้งแรกโดยเฉลี่ยเมื่ออายุ 27 ปี (พิสัย 13-56 ปี) ใช้มานานเฉลี่ย 25 ปี (พิสัย 1-66 ปี) และใช้กระท่อมเฉลี่ยวันละประมาณ 23 ใบ (พิสัย 1-100) ส่วนกลุ่มที่ใช้กระท่อมครั้งคราวเริ่มใช้ครั้งแรกเมื่ออายุ 35 ปี (พิสัย 15-66) ใช้มาประมาณ 14 ปี (พิสัย 0.2-56) และใช้กระท่อมเฉลี่ยวันละประมาณ 3 ใบ (พิสัย 1-10)

ส่วนเหตุผลในการใช้กระท่อมครั้งแรกและที่ยังคงใช้ในปัจจุบันของกลุ่มที่ใช้ประจำและกลุ่มที่ใช้ครั้งคราว พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการทำงาน กลุ่มที่ใช้กระท่อมประจำบอกว่าตัวเองติดกระท่อมอย่างรุนแรง คิดเป็นร้อยละ 10.0 ติดไม่รุนแรง คิดเป็นร้อยละ 66.5 ส่วนกลุ่มที่ใช้กระท่อมแบบครั้งคราวบอกว่าตัวเองติดกระท่อมแบบไม่รุนแรง คิดเป็นร้อยละ 16.7 กลุ่มที่ใช้กระท่อมประจำที่บอกว่าสารเสพติดที่เคยใช้ในอดีตและสามารถเลิกได้ในปัจจุบันจากการใช้กระท่อมทดแทน ได้แก่ เหล้า เบียร์ คิดเป็นร้อยละ 40.2 เมื่อถามว่าในอนาคตตอยากเลิกใช้กระท่อมหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 71.1 บอกว่าไม่อยากเลิก ในขณะที่กลุ่มที่ใช้กระท่อมครั้งคราวร้อยละ 72.2 บอกว่าไม่แน่ใจ

แบบแผนการใช้ 4x100

ใน 3 เดือนที่ผ่านมาในกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ 4x100 บ่อยเพียงไร พบว่า กลุ่มที่ใช้ประจำ หมายถึงใช้น้ำกระท่อมหรือ 4x100 ทุกวัน มีจำนวน 11 คน (ร้อยละ 2.5) ใช้ครั้งคราว จำนวน 17 คน (ร้อยละ 3.9) เคยใช้แต่ปัจจุบันหยุดแล้ว จำนวน 8 คน (ร้อยละ 1.8) ไม่ใช้ 4x100 จำนวน 399 คน (ร้อยละ 91.7) อายุเฉลี่ยของผู้ใช้ 4x100 ในแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก กลุ่มผู้ใช้ 4x100 เป็นประจำส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรกรรม และเริ่มใช้ 4x100 ครั้งแรกโดยเฉลี่ยเมื่ออายุ 20 ปี (พิสัย 12-48 ปี) ใช้มานานเฉลี่ย 8 ปี (พิสัย 1-18 ปี) และใช้ 4x100 เฉลี่ยวันละประมาณ 3 ลิตร (พิสัย 1-6) ส่วนกลุ่มที่ใช้ 4x100 ครั้งคราวเริ่มใช้ครั้งแรกเมื่ออายุ 24 ปี (พิสัย 13-43) ใช้มาประมาณ 5 ปี (พิสัย 0.5-14) และใช้ 4x100 เฉลี่ยวันละประมาณ 1 ลิตร (พิสัย 0.2-1.5)

เหตุผลในการใช้น้ำกระท่อมครั้งแรกและที่ยังคงใช้ในปัจจุบันของกลุ่มที่ใช้ประจำ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้เพราะอยากลอง และปัจจุบันใช้เพื่อการทำงาน ในขณะที่กลุ่มที่ใช้ 4x100 แบบครั้งคราวใช้ครั้งแรกเพราะอยากลองและปัจจุบันใช้เพื่อการทำงาน กลุ่มที่ใช้ 4x100 ประจำบอกว่าตัวเองติด 4x100 แต่ไม่รุนแรง คิดเป็นร้อยละ 54.5 ส่วนกลุ่มที่ใช้กระท่อมแบบครั้งคราวบอกว่าตัวเองไม่ติดกระท่อม คิดเป็นร้อยละ 94.1 เมื่อถามว่าในอนาคตอยากเลิกใช้ 4x100 หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประจำร้อยละ 45.5 บอกว่าไม่อยากจะเลิก ในขณะที่กลุ่มที่ใช้กระท่อมครั้งคราวร้อยละ 82.4 บอกว่าไม่แน่ใจ

ความชุกของการดื่มสุรา

กลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งที่บอกว่าไม่เคยดื่มสุราเลย คิดเป็นร้อยละ 59.3 ดื่มภายใน 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 32.9 ในจำนวนผู้ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา มีจำนวน 159 คน ในจำนวนนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.6 ส่วนใหญ่ดื่ม 3-5 หน่วย รองลงมาคือดื่ม 6-8 หน่วย และ 9 หน่วยขึ้นไป (ร้อยละ 42.8, 35.8 และ 14.5 ตามลำดับ) จำนวนครั้งที่ดื่มสุราจนเมาใน 30 วันที่ผ่านมา พบว่า ผู้ที่ดื่มจนเมา 20 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.1 อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เริ่มดื่มสุราครั้งแรกประมาณ 20 ปี (พิสัย 12-53 ปี) ผู้ดื่มสุราส่วนใหญ่ มักดื่มสุราร่วมกับสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 75.7

แบบแผนการดื่มสุราและสูบบุหรี่ในกลุ่มผู้ใช้พืชกระท่อม

ผู้ใช้กระท่อมเป็นประจำมีอัตราการสูบบุหรี่มากกว่าทุกกลุ่ม (ร้อยละ 81.6) รองลงมาคือกลุ่มที่เคยใช้ (ร้อยละ 83.3) อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ใกล้เคียงกันในทุกกลุ่ม ส่วนจำนวนบุหรี่ที่สูบต่อวัน พบว่า กลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำสูบบุหรี่โดยเฉลี่ย 17 มวนต่อวัน ระยะเวลาการสูบโดยเฉลี่ยประมาณ 32 ปี

อีกทั้งกลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำมีอัตราการดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมาสูงกว่าทุกกลุ่ม (ร้อยละ 42.3 และ 39.7 ตามลำดับ) ผู้ใช้กระท่อมประจำและดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 67.4 เป็นผู้ที่ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไปซึ่งมีความถี่ของการดื่มสูงกว่าทุกกลุ่ม

แบบแผนการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้ 4x100

ผู้ใช้ 4x100 เป็นประจำ สูบบุหรี่ทุกคน เช่นเดียวกับกลุ่มที่เคยใช้ อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ใกล้เคียงกันในทุกกลุ่ม ส่วนจำนวนบุหรี่ที่สูบต่อวัน พบว่า ทุกกลุ่มสูบบุหรี่โดยเฉลี่ยในปริมาณไม่แตกต่างกัน ระยะเวลาการสูบของกลุ่มที่ใช้ 4x100 ทุกวันโดยเฉลี่ยประมาณ 12 ปี เนื่องจากผู้ใช้ 4x100 เป็นกลุ่มเยาวชน ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ใช้ 4x100 มีระยะเวลาในการสูบ

บุหรีมานานโดยเฉลี่ยประมาณ 31 ปี การดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มที่เคยใช้ 4x100 มีอัตราการดื่มสุราสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ใช้ครั้งคราว และกลุ่มที่ไม่ใช้ 4x100 (ร้อยละ 75.0, 41.2 และ 39.8 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการดื่มใน 30 วัน กลุ่มที่เคยใช้ 4x100 มีอัตราการดื่มสุราสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ใช้ครั้งคราว และกลุ่มที่ไม่ใช้ 4x100 (ร้อยละ 41.2, 62.5 และ 36.8 ตามลำดับ)

ข้อมูลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่รายงานว่าตนเองมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง คิดเป็นร้อยละ 71.5 มีโรคประจำตัว/เจ็บป่วยเรื้อรัง คิดเป็นร้อยละ 28.5 กลุ่มที่ใช้กระท่อมเป็นประจำ รายงานว่ามีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงดีมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กระท่อม (ร้อยละ 55.0 และ 33.1 ตามลำดับ)

อีกทั้งได้มีการเก็บข้อมูลจากแฟ้มประวัติผู้ป่วยจากโรงพยาบาลชุมชนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 435 ราย ย้อนหลัง 4 ปี พบว่า 75 ราย (ร้อยละ 17.2) ไม่เคยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเลย กลุ่มตัวอย่าง 109 ราย (ร้อยละ 25.1) มีแฟ้มประวัติแต่ไม่มีข้อมูล และ 251 ราย (ร้อยละ 57.7) มีประวัติเข้ารับการรักษาอาการเจ็บป่วย

กลุ่มที่ใช้กระท่อมประจำมีภาวะโรคเรื้อรังมากกว่ากลุ่มที่ดื่มสุรา กลุ่มที่ไม่ใช้กระท่อมและไม่ดื่มสุรา โดยเฉพาะโรคเบาหวาน ความดันและไตวาย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะต้องไปหาข้อมูลในประเด็นนี้เพิ่มว่ากลุ่มดังกล่าวใช้กระท่อมก่อนหรือหลังการมีภาวะของโรคต่าง ๆ นี้ ในขณะที่อาการเจ็บป่วยโดยทั่วไป เช่น อุบัติเหตุ พบมากที่สุดในกลุ่มที่ดื่มสุรา ส่วนอาการเจ็บป่วยต่างๆ กลุ่มที่ใช้กระท่อมอย่างเดียว ไม่แตกต่างกับกลุ่มที่ไม่ใช้กระท่อมและไม่ดื่มสุรา กลุ่มที่ดื่มสุราและกลุ่มที่ดื่มทั้งสุราและใช้กระท่อม

ตารางที่ 1 อัตราความชุกของการใช้สุราและยาสูบในกลุ่มผู้ใช้กระท่อมและไม่ใช้ (N=435 คน)

ใน 1 ปีที่ผ่านมาใช้สารเสพติดชนิดใด	กระท่อม			
	ใช้ประจำ (ใช้กระท่อมทุกวัน) n = 239	ใช้ครั้งคราว (ใช้เพื่อ สังสรรค์ น้อยกว่า 3 วันต่อ สัปดาห์) n = 36	เคยใช้ n = 18	ไม่ใช้ n = 142
สูบบุหรี่/ใบจากมวนยาสูบ				
ไม่สูบ	22 (9.2)	11 (30.6)	1 (5.6)	65 (45.8)
เคยสูบแต่ปัจจุบันเลิกแล้ว	22 (9.2)	4 (11.1)	2 (11.1)	7 (4.9)
สูบ	195 (81.6)	21 (58.3)	15 (83.3)	70 (49.3)
อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรก				
เฉลี่ย (SD) พิสัย (ปี)	18.4 (SD= 5.4) 8-45	17.6 (4.0) 12-25	21.8 (SD= 7.1) 17-37	17.8 (SD= 4.6) 12-40
โดยเฉลี่ยสูบบุหรี่วันละกี่มวน *				
บุหรี/ใบจากมวนยาสูบ เฉลี่ย (SD) พิสัย (มวน/วัน)	16.8 (SD= 10.3) 1-100	12.5 (SD= 3.7) 7-20	14.2 (SD= 5.6) 4-20	13.8 (SD= 7.4) 1-30
สูบมานานกี่ปี				
เฉลี่ย (SD) พิสัย	31.6 (SD= 13.2) 2-76 ปี	26.6 (SD=14.0) 5-64 ปี	29 (SD=17.5) 8-68 ปี	22.5 (SD=16.4) 1-58 ปี

ดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา				
ไม่ดื่ม	138 (57.7)	24 (66.7)	12 (66.7)	88 (62)
ดื่ม	101 (42.3)	12 (33.3)	6 (33.3)	54 (38)
ดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา	เฉพาะผู้ใช้กระท่อมที่บอกว่าติดกระท่อม			
	ติดอย่างรุนแรง	ติดไม่รุนแรง	-	-
ไม่ดื่ม	18 (75)	95 (57.6)	-	-
ดื่ม	6 (25)	70 (42.4)	-	-
ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา				
ไม่ดื่ม	144 (60.3)	25 (69.4)	13 (72.2)	94 (66.2)
ดื่ม	95 (39.7)	11 (30.6)	5 (27.8)	48 (33.8)
ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา	เฉพาะผู้ใช้กระท่อมที่บอกว่าติดกระท่อม		-	-
	ติดอย่างรุนแรง	ติดไม่รุนแรง	-	-
ไม่ดื่ม	18 (75)	98 (59.4)	-	-
ดื่ม	6 (25)	67 (40.6)	-	-
จำนวนครั้งที่ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา ** (n=159)				
1-2 ครั้ง	12 (12.6)	3 (27.3)	-	11 (22.9)
3-5 ครั้ง	5 (5.3)	1 (9.1)	1 (20)	5 (10.4)
6-9 ครั้ง	4 (4.2)	1 (9.1)	-	9 (18.8)
10-19 ครั้ง	10 (10.5)	1 (9.1)	-	6 (12.5)
20 ครั้งขึ้นไป	64 (67.4)	5 (45.5)	4 (80)	17 (35.4)
จำนวนหน่วยที่ดื่มสุราในแต่ละครั้งใน 30 วันที่ผ่านมา ** (n=159)				
1-2 หน่วย	48 (50.5)	4 (36.4)	2 (40)	14 (29.2)
3-5 หน่วย	32 (33.7)	4 (36.4)	2 (40)	19 (39.6)
6-8 หน่วย	9 (9.5)	3 (27.3)	1 (20)	10 (20.8)
9 หน่วยขึ้นไป	6 (6.3)	-	-	5 (10.4)

* ร้อยละ คิดจากจำนวนผู้สูบบุหรี่ใน 1 ปีที่ผ่านมาหรือผู้สูบบุหรี่ในปัจจุบัน

** ร้อยละ คิดจากจำนวนผู้ดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา

2. วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พืชกระท่อม การใช้ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นในเยาวชนไทย ปี 2550 2552 2558 และ 2561

จากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของนักเรียนที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนในปีการศึกษา 2558 ดื่มสุราในชีวิตสูงกว่าทุกปีรวมทั้งการดื่มหนัก (ร้อยละ 36.1 และ 8.1 ตามลำดับ) ในขณะที่นักเรียนในปี 2552 มีอัตราการดื่มใน 12 เดือนที่ผ่านมา ดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา และดื่มจนเมาใน 30 วันที่ผ่านมา มีอัตราการดื่มคิดเป็นร้อยละ 29.3, 24.6 และ 13.7 ตามลำดับ ในขณะที่อัตราความชุกของการดื่มในนักเรียนปี 2561 เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ทั้งการดื่มใน 12 เดือนที่ผ่านมา ดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา และดื่มจนเมาใน 30 วันที่ผ่านมา มีเพียงพฤติกรรมกรรมการดื่มหนักเท่านั้นที่ลดลง (ร้อยละ 22.8, 14.0, 12.0, และ 7.4)

อัตราความชุกของการใช้กระท่อม 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่น ๆ ใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า อัตราความชุกของการใช้กระท่อมทั้งในนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่ถึงร้อยละ 1 ส่วนการใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ และการใช้สารร่วมกันพบว่านักเรียนชายมีอัตราความชุกการใช้สูงกว่านักเรียนหญิงในทุกปีของการสำรวจ ส่วนการใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ และการใช้สารเสพติดร่วมกัน ส่วนใหญ่พบในนักเรียนที่โตกว่า อีกทั้งภาคใต้มีอัตราการใช้สารเสพติดร่วมกันสูงกว่าทุกภาค ยกเว้นปี 2561 ที่พบอัตราการใช้สูงสุดในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

อัตราความชุกของเยาวชนที่ดื่มสุรา กับพฤติกรรมการใช้กระท่อมและ 4x100 และสารเสพติดชนิดต่าง ๆ ใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มที่ดื่มสุรามักไม่ใช้กระท่อมและ 4x100

อัตราความชุกของเยาวชนที่ใช้กระท่อมและ 4x100 กับการใช้กัญชาและสารเสพติดชนิดต่าง ๆ และพฤติกรรมการดื่มสุราและสูบบุหรี่ พบว่า เยาวชนที่ใช้กระท่อมและ 4x100 มีอัตราความชุกของการใช้กัญชาลดลงเพียงเล็กน้อยในปี 2561 เมื่อเทียบกับปี 2558 (ร้อยละ 50.9 และ 55.2 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ใช้กระท่อมและ 4x100 ยังคงใช้กัญชาไปด้วย นอกจากนี้ในกลุ่มที่ใช้กระท่อมและ 4x100 ยังใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ สูบบุหรี่ ดื่มสุราและใช้สารเสพติดร่วมกัน 2 ชนิดขึ้นไปในอัตราที่สูงทุกปีของการสำรวจทั้ง 4 ครั้งที่ผ่านมา

เมื่อดูความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดื่มสุรากับการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนที่ใช้กระท่อมและ 4x100 ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ และใช้สารเสพติดร่วมกัน มีอัตราความเสี่ยงเป็น 6 เท่า 4 เท่า และ 8 เท่า ที่จะดื่มสุรา (ปี 2552) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวไม่แตกต่างกับการสำรวจในปีการศึกษา 2561 มีอัตราความเสี่ยงเป็น 4 เท่า 3 เท่า และ 11 เท่า ที่จะดื่มสุราเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ได้ใช้สารเสพติดอะไรเลย โดยอัตราความชุกในการดื่มสุราของนักเรียนที่ใช้สารเสพติดร่วมกันสูงกว่าทุกกลุ่มรองลงมาคือกลุ่มที่ใช้กระท่อมและ 4x100

จากข้อมูลการสำรวจในปี 2552 และปี 2561 นักเรียนที่ใช้สารเสพติดร่วมกันมีความเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ ประมาณ 21 เท่า และ 20 เท่า ตามลำดับ ในขณะที่การใช้กระท่อมและ 4x100 มีอัตราความเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ 11 และ 17 เท่า และใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ มีอัตราความเสี่ยงประมาณ 3 เท่าและ 9 เท่า ตามลำดับ เมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่ใช้สารเสพติดชนิดใดเลย และยังพบว่า นักเรียนที่ใช้สารเสพติดร่วมกันมีความเสี่ยงที่จะชกต่อย ตบตี/ ต่อสู้ ทะเลาะวิวาท ประมาณ 5 เท่าและ 6 เท่า ตามลำดับ ในขณะที่การใช้กระท่อมและ 4x100 มีความเสี่ยงที่จะชกต่อยประมาณ 2 เท่า และ 4 เท่า และการใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ มีอัตราความเสี่ยงประมาณ 2 เท่าและ 3 เท่า ตามลำดับ เมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่ใช้สารเสพติดชนิดใดเลย

นักเรียนที่ดื่มสุรามีความเสี่ยงที่จะใช้กระท่อมและ 4x100 ประมาณ 7 เท่า และ 8 เท่า เมื่อเทียบกับคนไม่ดื่มในปีการศึกษา 2552 และ 2561 นักเรียนที่ดื่มสุรามีความเสี่ยงที่จะใช้กัญชา 11 เท่า และ 9 เท่า เสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ 13 เท่า และ 14 เท่า เสี่ยงที่จะใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ 4 เท่า และ 3 เท่า เสี่ยงที่จะใช้สารเสพติดร่วมกัน 2 ชนิดขึ้นไป 7 เท่า และ 5 เท่า และเสี่ยงที่จะชกต่อยตบตี ทะเลาะวิวาท ประมาณ 4 เท่า และ 2 เท่า ตามลำดับ

ตารางที่ 2 อัตราความชุกของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามพฤติกรรมการใช้กระท่อมและ 4x100 และใช้สารเสพติดชนิดต่าง ๆ

	ปี 2552			ปี 2561		
	% (SE)*	AOR (95% CI)**	p-value	% (SE)*	AOR (95% CI)**	p-value
ดื่มสุรา						
ไม่ใช้สารเสพติดชนิดใดเลย	26.1 (1.0)	1	< 0.001	19.5 (0.4)	1	< 0.001
ใช้กระท่อมและ 4x100	66.4 (4.0)	5.96 (3.83, 9.28)		53.1 (9.8)	4.25 (1.84, 9.83)	
ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ	62.1 (1.6)	3.86 (3.37, 4.43)		43.6 (1.3)	2.99 (2.63, 3.39)	
ใช้สารเสพติดร่วมกัน	77.7 (2.1)	8.35 (6.52, 10.7)		71.6 (3.3)	11.13 (7.78, 15.92)	
สูบบุหรี่						
ไม่ใช้สารเสพติดชนิดใดเลย	8.5 (0.5)	1	< 0.001	5.4 (0.2)	1	< 0.001
ใช้กระท่อมและ 4x100	60.6 (4.5)	11.08 (6.52, 18.86)		56.5 (9.8)	17.03 (7.14, 40.64)	
ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ	47.5 (1.6)	9.21 (8.20, 10.34)		19.5 (1.0)	3.37 (3.38, 4.63)	
ใช้สารเสพติดร่วมกัน	77.1 (2.8)	21.19 (15.22, 29.49)		59.1 (3.7)	19.64 (13.88, 27.80)	
ชกต่อยตบตี/ ต่อสู้ ทะเลาะวิวาท						
ไม่ใช้สารเสพติดชนิดใดเลย	22.6 (0.8)	1	< 0.001	9.3 (0.3)	1	< 0.001
ใช้กระท่อมและ 4x100	46.6 (4.7)	1.61 (0.97, 2.67)		31.3 (9.3)	3.78 (1.61, 8.90)	
ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ	52.8 (1.3)	3.33 (3.00, 3.70)		18.1 (1.0)	2.08 (1.78, 2.43)	
ใช้สารเสพติดร่วมกัน	70.5 (2.6)	5.23 (4.01, 6.82)		44.1 (3.7)	6.49 (4.73, 8.92)	

ตารางที่ 3 อัตราความชุกของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามพฤติกรรมการดื่มสุรา

	ปี 2552			ปี 2561		
	% (SE)*	AOR (95% CI)**	p-value	% (SE)*	AOR (95% CI)**	p-value
กระท่อม						
ไม่ดื่ม	0.6 (0.1)	1	< 0.001	0.6 (0.1)	1	< 0.001
ดื่ม	4.7 (0.8)	6.54 (5.06, 8.45)		4.8 (0.4)	8.02 (5.69, 11.31)	
กัญชา						
ไม่ดื่ม	0.6 (0.1)	1	< 0.001	0.6 (0.1)	1	< 0.001
ดื่ม	9.3 (0.8)	10.73 (8.11, 14.20)		5.3 (0.4)	8.78 (6.27, 12.30)	
สูบบุหรี่						
ไม่ดื่ม	1.8 (0.2)	1	< 0.001	2.7 (0.2)	1	< 0.001
ดื่ม	23.7 (1.2)	12.62 (10.90, 14.61)		24.9 (0.8)	13.97 (11.85, 16.48)	
สารเสพติดชนิดอื่น ๆ						
ไม่ดื่ม	3.8 (0.3)	1	< 0.001	8.1 (0.3)	1	< 0.001
ดื่ม	13.7 (1.2)	3.51 (2.86, 4.30)		23.6 (0.8)	3.32 (2.94, 3.75)	
ใช้สารเสพติดร่วมกัน >=2 ชนิด						
ไม่ดื่ม	1.6 (0.2)	1	< 0.001	3.6 (0.2)	1	< 0.001
ดื่ม	14.3 (1.1)	7.35 (6.24, 8.67)		17.2 (0.7)	5.28 (4.51, 6.18)	
ชกต่อยตบตี/ ทะเลาะวิวาท						
ไม่ดื่ม	17.5 (0.8)	1	< 0.001	8.8 (0.3)	1	< 0.001
ดื่ม	44.5 (1.1)	3.57 (3.15, 4.04)		17.2 (0.7)	2.26 (1.99, 2.57)	

* Percentage based on weighted data.

** Odds ratio adjusted for socio-demographic variances.

3. วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาความชุกและความสัมพันธ์ของการดื่มสุรากับการใช้พีชกระท่อมและ 4x100 และสารเสพติดชนิดอื่นของประชากรไทย ปี 2546, 2550, 2554, 2559 และ 2562

พฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของประชาชนไทยอายุ 12-65 ปี พบว่า ประชาชนไทยเป็นนักดื่มปัจจุบัน (current drinker) หรือดื่มสุราในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมาในปี 2562 มีอัตราความชุกลดลงจากปี 2559 เพียงเล็กน้อย ในขณะที่อัตราความชุกของการดื่ม 20 วันหรือมากกว่า 20 วัน ใน 30 วันที่ผ่านมา พบว่า ประชาชนในปี 2562 มีอัตราการดื่มเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจในทุกครั้งที่ผ่านมา

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า นักดื่มที่ดื่มใน 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานตอนต้น (25-44 ปี) และกลุ่มเยาวชน (อายุ 20-24 ปี) ในขณะที่การดื่ม ≥ 20 วัน ใน 30 วันที่ผ่านมา เป็นกลุ่มวัยทำงานตอนปลายและกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มนักดื่มหน้าเก่า โดยในปี 2562 มีอัตราความชุกของการดื่มเกือบทุกวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 จากเดิมร้อยละ 4.8 เป็นร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า การสำรวจครั้งล่าสุดในปี 2562 ประชากรเพศชายที่เป็นนักดื่มปัจจุบันและดื่มใน 30 วันที่ผ่านมา มีอัตราความชุกลดลงเมื่อเทียบกับการสำรวจครั้งที่ผ่านมา ในขณะที่ประชากรหญิงที่ดื่มใน 12 เดือนและ 30 วันที่ผ่านมา มีอัตราความชุกเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังพบว่านักดื่มชายและหญิงมีอัตราความชุกของการดื่ม ≥ 20 วัน ใน 30 วันที่ผ่านมา เพิ่มขึ้นจากเดิมอีกด้วย

พฤติกรรมการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า ประชากรในปี 2562 มีอัตราความชุกของการสูบบุหรี่ การใช้กระท่อม 4x100 กัญชา ATS และสารเสพติดชนิดอื่น ๆ ลดลงจากปี 2559 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่มีอัตราความชุกของการใช้สารดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนและกลุ่มวัยทำงานตอนต้น ในปี 2562 กลุ่มเยาวชนอายุ 20-24 ปี ใช้กระท่อมไม่แตกต่างจากปี 2559 จากร้อยละ 2.4 เพิ่มเป็น ร้อยละ 2.5 ส่วนพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรกลุ่มอายุดังกล่าวลดลงจากปี 2559 ในขณะที่สาร ATS มีอัตราความชุกเพิ่มขึ้นในปี 2562 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 (ร้อยละ 2.1 และ 1.6 ตามลำดับ)

พฤติกรรมการใช้กระท่อม กัญชาและสารเสพติดชนิดอื่น ๆ ในกลุ่มนักดื่มปัจจุบัน (current drinker) พบว่า อัตราความชุกของการใช้กระท่อม และ 4x100 กัญชา ATS สารเสพติดชนิดอื่น ๆ การใช้ยาแบบฉีดแผ่น บุหรี่ และการใช้สารเสพติดร่วมกัน 2 ชนิดขึ้นไป ในกลุ่มผู้ดื่มสุราในปี 2562 มีอัตราความชุกลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559

ในขณะที่พฤติกรรมกรรมการดื่มสุราในกลุ่มผู้ใช้กระท่อม พบว่า ในปี 2562 ผู้ใช้กระท่อมและ 4x100 มักดื่มสุรา คิดเป็นร้อยละ 53.4 แม้อัตราความชุกดังกล่าวจะลดลงเมื่อเทียบกับการสำรวจของทุกปีที่ผ่านมา แต่ก็แสดงให้เห็นว่า กว่า 50% ของคนที่ใช้กระท่อมมักดื่มสุราด้วย ส่วนอัตราความชุกของการใช้กัญชาในกลุ่มผู้ใช้กระท่อมพบว่าลดลงเช่นกัน ในการสำรวจปีล่าสุดนี้ ส่วนพฤติกรรมการใช้ ATS สารเสพติดชนิดอื่น ๆ การใช้ยาแบบฉีดแผ่นมีอัตราความชุกลดลงหรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยไม่ต่างจากปี 2559 แต่พฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรในปี 2562 ลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับปี 2559 (ร้อยละ 86.0 และ 70.3 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4 อัตราความชุกของการดื่มสุรากับการใช้กระท่อมและ 4x100 กัญชา และสารเสพติดชนิดต่างๆ ใน 12 เดือนที่ผ่านมา (ร้อยละ คิดโดยการถ่วงน้ำหนัก)

ดื่มสุรากับการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนที่ผ่านมา	ปี 2546 % (SE)	ปี 2550 % (SE)	ปี 2554 % (SE)	ปี 2559 % (SE)	ปี 2562 % (SE)
ใช้กระท่อมและ 4x100					
ดื่ม	1.4 (0.1)	1.8 (0.2)	1.8 (0.2)	4.6 (0.2)	1.6 (0.2)
ไม่ดื่ม	0.4 (0.1)	0.4 (0.1)	0.5 (0.1)	1.6 (0.1)	0.6 (0.1)
ใช้กัญชา					
ดื่ม	0.4 (0.1)	0.4 (0.1)	0.6 (0.1)	5.4 (0.2)	1.2 (0.1)
ไม่ดื่ม	0.0	0.0	0.1 (0.0)	0.7 (0.1)	0.5 (0.1)
ATS					
ดื่ม	0.4 (0.1)	0.4 (0.1)	0.7 (0.2)	1.6 (0.1)	1.2 (0.1)
ไม่ดื่ม	0.0	0.0	0.0	0.6 (0.0)	0.6 (0.1)
สารเสพติดชนิดอื่น ๆ					
ดื่ม	0.1 (0.0)	0.4 (0.1)	0.1 (0.0)	1.0 (0.1)	0.5 (0.1)
ไม่ดื่ม	0.0	0.0	0.0	0.1 (0.0)	0.3 (0.1)
การใช้อยาแบบผิดแผน					
ดื่ม	39.8 (0.7)	11.1 (0.5)	4.9 (0.5)	31.7 (0.5)	5.3 (0.3)
ไม่ดื่ม	35.4 (0.6)	7.1 (0.3)	4.2 (0.4)	27.2 (0.3)	3.7 (0.2)
บุหรี					
ดื่ม	38.5 (0.7)	44.5 (0.8)	44.4 (1.0)	45.9 (0.5)	29.6 (0.6)
ไม่ดื่ม	9.4 (0.3)	8.2 (0.3)	8.2 (0.3)	10.0 (0.2)	7.0 (0.2)
ใช้สารเสพติดร่วมกัน 2 ชนิดขึ้นไป (กระท่อม 4x100 กัญชา บุหรี และสารเสพติดชนิดอื่น ๆ)					
ดื่ม	17.0 (0.5)	9.3 (0.5)	4.7 (0.4)	26.3 (0.4)	6.6 (0.3)
ไม่ดื่ม	5.5 (0.2)	2.5 (0.1)	1.4 (0.2)	12.8 (0.2)	2.9 (0.1)

ตารางที่ 5 อัตราความชุกของการดื่มสุรากับการใช้กระท่อมและ 4x100 กัญชาและสารเสพติดชนิดต่างๆ ใน 12 เดือนที่ผ่านมา (ร้อยละ คิดโดยการถ่วงน้ำหนัก)

ใช้กระท่อมและ 4x100 กับการดื่มสุราและการใช้สารเสพติดใน 12 เดือนที่ผ่านมา	ปี 2546 % (SE)	ปี 2550 % (SE)	ปี 2554 % (SE)	ปี 2559 % (SE)	ปี 2562 % (SE)
ดื่มสุรา					
ใช้กระท่อม	77.5 (3.1)	64.2 (4.2)	59.1 (4.4)	59.0 (1.8)	53.4 (0.3)
ไม่ใช้กระท่อม	45.9 (0.5)	28.0 (0.4)	28.6 (0.5)	32.3 (0.3)	31.2 (3.6)
ใช้กัญชา					
ใช้กระท่อม	8.1 (3.9)	3.1 (1.3)	5.3 (1.8)	21.8 (1.5)	12.0 (2.2)
ไม่ใช้กระท่อม	0.1 (0.0)	0.1 (0.0)	0.2 (0.0)	1.7 (0.1)	0.6 (0.1)
ATS					
ใช้กระท่อม	8.6 (4.0)	1.2 (0.7)	2.7 (1.2)	10.5 (1.1)	8.8 (1.9)
ไม่ใช้กระท่อม	0.1 (0.0)	0.1 (0.0)	0.2 (0.0)	0.6 (0.0)	0.7 (0.1)

สารเสพติดชนิดอื่น ๆ					
ใช้กระท่อม	1.3 (0.8)	0.6 (0.5)	0.9 (0.9)	3.1 (0.6)	5.4 (1.6)
ไม่ใช้กระท่อม	0.1 (0.0)	0.1 (0.0)	0.0	0.3 (0.0)	0.3 (0.0)
การใช้ยาแบบฉีดแผน					
ใช้กระท่อม	29.4 (0.4)	11.7 (2.9)	3.6 (1.5)	14.3 (1.3)	14.9 (2.4)
ไม่ใช้กระท่อม	37.5 (3.8)	8.2 (0.3)	4.4 (0.3)	29.0 (0.3)	4.1 (0.1)
บุหรี่					
ใช้กระท่อม	74.4 (3.5)	71.6 (4.3)	63.1 (4.4)	86.0 (1.2)	70.3 (3.3)
ไม่ใช้กระท่อม	22.4 (0.4)	18.0 (0.3)	18.3 (0.4)	20.1 (0.2)	13.6 (0.2)
ใช้สารเสพติดร่วมกัน 2 ชนิดขึ้นไป (สุรา กัญชา บุหรี่ และสารเสพติดชนิดอื่น ๆ)					
ใช้กระท่อม	81.8 (2.9)	65.3 (4.2)	48.2 (4.5)	65.9 (1.7)	52.5 (3.7)
ไม่ใช้กระท่อม	42.4 (0.5)	25.8 (0.4)	14.3 (0.4)	28.1 (0.3)	12.0 (0.2)

หมายเหตุ : ใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ หมายถึง ใช้สารเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่ง ได้แก่ ยาแก้ไอ ยาแก้ปวด ยาแก้ลมประสาท/ ยาคลายเครียด ยานอนหลับ ที่ไม่ได้ใช้เพื่อรักษาโรค ผื่น ยาไอ/ยาเลิฟ ยาเค เฮโรอีน สารระเหย ยาบ้า ไอซ์

โดยสรุป ผู้ใช้กระท่อมเป็นประจำหรือใช้ทุกวันใช้มานานจนติดมักไม่ค่อยดื่มสุรา เช่นเดียวกับเยาวชนที่ใช้ 4x100 ทุกวันและติดน้ำหอม ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมและ 4x100 ที่ดื่มสุราเป็นประจำ พบว่า ส่วนหนึ่งเป็นความเชื่อว่าจะช่วยล้างพิษกระท่อม ช่วยทำให้เลือดสูบฉีดดีขึ้นเลือดไม่แข็งตัว อีกส่วนไม่ได้ใช้กระท่อมและ 4x100 เป็นสารหลัก หรือใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ มาก่อน แล้วจึงมาใช้กระท่อมร่วมด้วย อีกส่วนหนึ่งต้องการเลิกกระท่อมและ 4x100 จึงหันมาใช้สุราทดแทน ในขณะที่ข้อมูลหัตถ์ภูมิทั้งสองแหล่ง พบว่า ผู้ดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา มีอัตราการใช้กระท่อมน้อยมาก ในขณะที่ผู้ใช้กระท่อมมีอัตราการดื่มสุราค่อนข้างสูง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บในประชากรตัวอย่าง ตำบลน้ำพุ พบว่ากลุ่มที่ใช้กระท่อมประจำมีอัตราการดื่มสุราใน 12 เดือนที่ผ่านมา และดื่มใน 30 วันที่ผ่านมาสูงกว่าทุกกลุ่ม อีกทั้งผู้ใช้กระท่อมประจำและดื่มสุราใน 30 วันที่ผ่านมา ร้อยละ 67.4 เป็นผู้ดื่ม 20 ครั้งขึ้นไปซึ่งมีความถี่ของการดื่มสูงกว่าทุกกลุ่ม

ข้อจำกัดในการศึกษา

- แม้ว่าพื้นที่การศึกษานี้ได้รับการอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้สามารถครอบครองพืชกระท่อมได้ แต่ผู้นำชุมชนและชาวบ้านบางหมู่บ้านมีความขัดแย้งกันเองภายในทั้งเรื่องการเมืองที่รุนแรง เรื่องปัญหาส่วนตัว และไม่เห็นด้วยกับนโยบายที่ชาวบ้านสามารถครอบครองต้นกระท่อม เพราะจะเพิ่มการใช้ 4x100 ในเยาวชนและดูแลยากขึ้น ส่งผลต่อการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของนักวิจัย บางหมู่บ้านชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ปฏิเสธการให้ข้อมูล หรือแสดงออกทางกายและวาจาที่ไม่เหมาะสม
- เนื่องจากเดือนมกราคมเป็นเดือนแห่งการเฉลิมฉลองปีใหม่ การเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราในช่วงเวลาดังกล่าวอาจมีผลต่ออัตราการดื่มที่สูงเกินจริง นักวิจัยจึงจำเป็นต้องเลื่อนการเก็บข้อมูลอีกครั้งไปในช่วงปลายเดือนมกราคม 2561
- ข้อมูลดังกล่าวเป็นผลการสำรวจเฉพาะพื้นที่ การนำข้อมูลไปใช้ควรมีความระมัดระวัง
- เนื่องจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ไม่สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ pure kratom ได้ และไม่สามารถขอตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจสอบสารเสพติดที่กลุ่มตัวอย่างใช้ได้ การประเมินอาการติดและอาการขาด

กระท่อมในการศึกษานี้ จึงไม่รายงานผล เพราะมีความคลาดเคลื่อนมาก หากมีการศึกษาแบบนี้อีกครั้งต่อไปควรใช้แบบประเมิน ASSIST ร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. Saingam D, Assanangkornchai S, Geater AF. Drinking-smoking status and health risk behaviors among high school students in Thailand. *J Drug Educ.* 2012; 42(2):177-93.
2. มานพ คณะโตและคณะ. รายงานผลการสำรวจครัวเรือนเพื่อคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ใช้สารเสพติดของประเทศไทยปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม; 2559.
3. National Institute on Drug Abuse. Monitoring the future study: Trends in prevalence of various drugs. 2017. [cited 2017 Jul 7]; Available from: <https://www.drugabuse.gov/related-topics/trends-statistics/monitoring-future>.
4. DiNardo J, Lemieux T. Alcohol, marijuana, and American youth: the unintended consequences of government regulation. *J Health Econ.* 2001; 20: 991-100.
5. Caulkins JP, Kilmer B, Kleiman MAR. Marijuana legalization what everyone needs to know. UK: Oxford university press; 2016.
6. Saingam D, Assanangkornchai S, Geater AF, Balthip Q. Pattern and consequences of kratom (*Mitragyna speciosa* Korth.) use among male villagers in southern Thailand: a qualitative study. *Int J Drug Policy.* 2013; 24(4):351-8.